

Wrzesień, Nr 9/2024 (262)

Informator parafialny

Parafii Ewangelicko-Augsburskiej
w Słupsku

*Czy jestem Bogiem tylko z bliska – mówi Pan
– a nie także Bogiem z daleka?
Jr 23,23*

Parafia Ewangelicko-Augsburska w Słupsku

ul. Krzywa 1, 76-200 Słupsk

Kontakt: slupsk@luteranie.pl

tel.: 00 48 (0) 59 842 25 77

Nr konta: PL **25160014621816836860000001**

KOD SWIFT: PPABPLPK

Duchowny:

Proboszcz: ks. Wojciech Froehlich

e-mail: wojciech.froehlich@luteranie.pl

tel. 00 48 59 842 25 77, kom. 605 556 749

Adresy kościołów i kaplic:

Kościół Świętego Krzyża: Słupsk ul. Słowackiego 40

Kaplica w Lęborku: Lębork, ul. Wojska Polskiego 47

Kaplica Gardna Wielka: Gardna Wielka, ul. Pomorska 2

Strony internetowe:

www.slupsk.luteranie.pl • www.luteranie.pl

Zdjęcie na okładce: Arkadiusz Hofman

Korekta: Anna Froehlich

Słowo duszpasterza

Czy jestem Bogiem tylko z bliska –
mówi Pan – a nie także
Bogiem z daleka?
Jr 23,23

Drodzy w Chrystusie!

Dobiegł końca czas wakacji! Z pewnością wielu z was wróciło po urlopach z nowymi doświadczeniami, wrażeniami, ale przede wszystkim z nowymi siłami do pracy i nauki. Wypoczynek jest ważny a wręcz nieodzowny do tego, aby człowiek mógł dobrze funkcjonować i czerpać radość z wykonywanej pracy.

Dla chrześcijanina kluczowym, zarówno w czasie wypoczynku, jak i w czasie pracy, jest element wiary i zaufania Bogu, jako temu, który jest sprawcą i dawcą wszystkiego. Słowo hasła miesiąca przypomina nam, że Bóg nie jest tylko Stwórcą, który po akcie stworzenia pozostawił życie na ziemi swojemu biegowi, ale jest niezmienne i stale obecny blisko człowieka, jako swojego stworzenia. Jednocześnie należy pamiętać, że Bóg nie przebywa wyłącznie w murach kościoła (jakiegokolwiek) podczas nabożeństw i kościelnych uroczystości, ale jest obecny wszędzie i widzi

ks. Wojciech Froehlich

proboszcz

człowieka w jego codziennych działaniach. Nie jest to Boża forma kontroli, czy inwigilacji człowieka ale wynika to z troski o nas, o nasz los a przede wszystkim o naszą przyszłość.

Jako wspólnota Kościoła Jezusa Chrystusa stanowimy żywy organizm, w którym każdy stanowi jedną, ważną komórkę całości a tym samym tworzymy wizerunek całego Kościoła. Najpiękniejsze w Kościele, jest to, że w całej jego różnorodności możemy odczuwać jedność w Bogu, który jest niezmienny w swojej miłości do człowieka.

On kocha nas zawsze, niezależnie od tego czy jesteśmy blisko Niego, czy też się od Niego oddalamy. A może wtedy Boża miłość do nas jest jeszcze większa, bo On nie spisuje niktogo na straty.

Z modlitwą
Wasz Duszpasterz

Niebo pełne gwiazd

Ks. Wojciech Froehlich

Proboszcz PEA Słupsk

Po tych wydarzeniach doszło Abrama w widzeniu następujące słowo Pana: Nie bój się, Abramie, Jam tarczą twoją; zapłata twoja będzie sowita! (2) Wtedy Abram odpowiedział: Panie Boże, coś mi możesz dać, gdy ja schodzę bezdzietny, a dziedzicem domu mego będzie Eliezer z Damaszku. (3) Potem rzekł Abram: Przecież nie dałeś mi potomstwa, więc mój domownik będzie dziedzicem moim. (4) Wówczas doszło go słowo Pana: Nie ten będzie dziedzicem twoim, lecz ten, który będzie pochodził z wnętrzości twoich, będzie dziedzicem twoim. (5) Potem wyprowadził go na dwór i rzekł: Spójrz ku niebu i policz gwiazdy, jeśli możesz je policzyć! I rzekł do niego: Tak liczne będzie potomstwo twoje. (6) Wtedy uwierzył Panu, a On poczytał mu to ku usprawiedliwieniu.

1 Mż 15,1-6

Drodzy w Chrystusie!

Jednym z piękniejszych letnich widoków jakimi lubię sycić swoje oczy jest nocne niebo rozświetlone milionami gwiazd. Spoglądając, przy dobrej pogodzie, w rozgwieżdżone niebo zastanawiam się nad ogromem i niezmiernością wszechświata. Wśród tych wielu „świejących punktów” na niebie jestem w stanie rozróżnić może ze dwa najbardziej znane gwiazdozbiory, a przy odrobinie wysiłku być może udałoby mi się wskazać gwiazdę polarną. Tak naprawdę jednak niewiele wiem o niebie, o którym wspominał Immanuel Kant, niemiecki filozof mówiąc „Niebo gwieździste nade mną i prawo moralne we mnie.”. Podziwiam tych, którzy mogą opowiadać o niebie zajmujące historie, mówić o gwiazdozbiorach, planetach, o tym wszystkim co jest od nas oddalone o lata świetl-

ne. Dla mnie jednak ta niezbadana przestrzeń przede wszystkim jest źródłem zachwytu, bo ukazuje swój urok ale także swoją niedostępność. Niebo to w jakimś sensie pojęcie abstrakcyjne, bo co jest tak naprawdę niebem? Religie, nie tylko chrześcijańska, uznają niebo za miejsce przebywania Boga, różnie sobie to interpretując. Ogólnie mówiąc niebo, choć czasami groźne, ponure, kojarzy się z czymś pozytywnym, czymś dobrym. Niebo jest miejscem do którego zdąża człowiek wierzący, to miejsce przebywania z Bogiem, bo przecież Jezus wstąpił do nieba. Są też ludzie, którzy próbują z nieba a szczególnie z gwiazd wyczytać swoją lub czyjąś przyszłość, twierdząc że to co nas czeka, tam właśnie jest zapisane. Czytając dzisiejszy tekst można by przyznać takiemu twierdzeniu rację, bo nie inaczej ale do przekazania obietnicy rozżalonemu Abramowi, który ubolewał nad brakiem potomka, który stałby się jego dziedzicem, ale przede wszystkim kontynuatorem rodu, Bóg posłużył się obrazem gwieździstego nieba. Tak relacjonuje

to przynajmniej autor tekstu z książki Rodzaju. Perspektywa Abrama, który już nie należał do ludzi młodych, w sile wieku, była taka, że wszystko będzie musiał przekazać w obce ręce, tak jak przewidywało to prawo w takich przypadkach. To bardzo dośkwierało Abramowi, tym bardziej, że z ludzkiego punktu widzenia ponad 80-letni mężczyzna powinien cieszyć się wnukami a może i prawnukami, a nie martwić się o własne potomstwo. Jednak jak relacjonuje nam dzisiejszy tekst Bóg dał Abramowi obietnicę, że stanie się ojcem wielkiego narodu, a do zobrazowania tej obietnicy posłużył się widokiem rozgwieździonego nieba. Zobacz, możesz je w ogóle policzyć? Tak liczne będzie twoje potomstwo...

Trudno w to uwierzyć... Ale Abram nie zwątpił, nie wyśmiał Boga, nie powiedział: „Przepraszam, ale teraz z tym „wyskakujesz” Panie?...” Nie, Abram uwierzył Panu. Był pewien tego, że skoro Bóg obiecuje to tak będzie, nie miał wątpliwości. Wiemy, że ostatecznie Sara urodziła Abramowi Izaaka, upragnionego syna. Po dro-

dze, jeszcze przyszedł na świat Ismael, którego za namową Saraj urodziła Abramowi jej służąca, Egipcjanka Hagar. Izaak z kolei miał dwóch synów, Jakuba i Ezawa, a Jakub stał się ojcem 12 plemion izraelskich. W ten sposób obietnica Boga złożona Abramowi się wypełniła. Taka jest ogólnie mówiąc geneza Izraela, narodu wybranego, narodu Bożej obietnicy. Spełnionej obietnicy.

Stary Testament przy pomocy ksiąg historycznych przybliżył nam dzieje, historię opisując wydarzenia i losy ludzi, jak również ich relacje z Bogiem. Nie jest to jednak jedyna „rola” tekstów biblijnych, bo chociażby przeczytana historia przypomina nam o takich cechach jak prawdomówność, rzetelność, szczerłość, zaufanie i wiarygodność. To cechy uniwersalne, ważne w każdym okresie historii, niezależnie od tego jakiej jest się narodowości, w jakim miejscu ziemi przyszło komuś żyć. Wszystkie te wymienione cechy mają jak najbardziej pozytywne zabarwienie i są szczególnie pożądane we współczesnym świecie, w którym tak wiele zakłamania, kombinatorstwa, oszustw i nieuczciwości. To do naszych, chrześcijańskich, zobowiązań, ale także poczucia współodpowiedzialności za świat i jego przyszłość należy wystrzeganie się tych złych cech i zachowań a także ich piętnowanie, gdy spotykamy je u innych. Jak będzie wyglądał świat przyszłości i żyjący na nim ludzie, jeśli dzisiaj w dużej mierze to te negatywne cechy odgrywają pierwszoplanową

rolę, bo to na nich zdobywa się „kapitał” i pozycję. Dlatego tak ważne jest abyśmy, jako ludzie wierzący, byli w naszym życiu uczciwi, prawdomówni, byśmy dotrzymywali danego słowa i wywiązywali się z obietnic. Każdy rodzic wie, że jednym z największych błędów wychowawczych jest nie dotrzymać słowa danego dziecku czy nie wywiązać się z obietnicy. Cierpi na tym nie tylko nasz autorytet, ale przede wszystkim więzi i relacje, a tego jako rodzice nie chcemy. Tego też nie chciał Bóg Abrahama, Izaaka i Jakuba, dlatego w swojej uczciwości, ale przede wszystkim miłości do człowieka, nie tylko zatroszczył się o potomstwo dla Abrahama i Sary, ale także o naszą przyszłość, bo to każda i każdy z nas jest jak jedna z gwiazd na niebie. Razem komponujemy się w piękną całość, różnorodną, tworzącą różne konstelacje, czasami świecącą mocniejszym, czasami słabszym blaskiem. Jednak w tej gwiazdnej „układance” jest miejsce dla każdego, kto chce skorzystać z konsekwencji Bożej obietnicy i działania, objawionego w Jezusie Chrystusie, Synu na którego lud Starego Testamentu czekał z wyęsknieniem jak Abram na narodziny Izaaka. On przyszedł i tym samym wypełniła się kolejna Boża obietnica, z którą do Izraela przychodzili prorocy zapowiadając Narodzenie Mesjasza - Zbawiciela. Taki jest Bóg, któremu uwierzył Abram, taki jest Bóg, któremu my ufamy. Bóg spełnionych obietnic! Amen.

muzyczne wieczory
w kościele ewangelickim

ORGANY

I... OBÓJ

Zbigniew Gach – organy
Magdalena Maniewska – obój

SŁUPSK
ul. Słowackiego 40
środa, 11 września 2024
godz. 19.00

projekt współfinansowany ze środków Miasta Słupska

EWANGELICKIE POMORZE MIEJSCA I LUDZIE

Słupsk i Pomorze Środkowe, to obszar, którego mieszkańcy są przywiązani do przestrzegania prawd biblijnych, ale i otwarci na nowinki religijne. Początki Reformacji na terenie miasta datuje się na 1517 r., kiedy to doszło do poważnego sporu z miejscowym duchowieństwem w sprawach podatkowych. Szerzenie podglądów Lutra zaowocowało przyjęciem luteranizmu przez słupszczan w 1525 r.

Po oficjalnym wprowadzeniu Reformacji Słupsk stał się miejscem pierwszej wizytacji kościelnej kierowanej przez J. Bugenhagena. Tutaj też siedzibę miała jedna z trzech superintendentur generalnych Pomorza.

Wiek XVIII obrodził aktywnością pietystów, którzy stworzyli jeden z najaktywniejszych na Pomorzu ośrodków tego ruchu. Istotną rolę w ruchu pietystycznym odgrywali duszpasterze z powiatu słupskiego. Jeden z nich P. Schimansky był herrnhutystą.

W XIX w. przychyłność mieszkańców wobec nowinek religijnych oraz silne przywiązanie do prawd biblijnych, pozwoliły na działalność na tym terenie postaci znaczących w dziewiętnastowiecznym przebudzeniu religijnym, takich jak filozof F. Schliermacher, czy kompozytor G. Knak.

W latach trzydziestych i czterdziestych XX w. na terenie Pomorza Środkowego w Kościele ewangelickim ścierały się wpływy faszystów i ich przeciwników. W opozycji wobec biskupów K. Thoma i L. Müllera działało wielu członków Kościoła Wyznającego, w tym m.in. D. Bonhoeffer.

W Informatorze Parafialnym prezentujemy miejsca i osoby ważne dla dziejów pomorskiego ewangelicyzmu.

ŁEBA

Zarys dziejów miasta

Łeba (kaszub. Łeba, niem. Leba) – miasto w pow. lęborskim, położone na Wybrzeżu Słowińskim, nad rzekami Łebą i Chelstem, miejscowość wypoczynkowa z portem morskim i kąpieliskami.

Kościół Mikołaja (pocz. XX w.)

Pierwotna osada rybacka znajdowała się na północny-zachód od dzisiejszego miasta. Od 1309 r. pod panowaniem Krzyżaków. 8 VII 1357 r. komtur Wilhelm von Baldersheim lokował Łebę na prawie lubeckim i wydzielił ówczesnemu proboszczowi łebskiemu ziemię na gospodarstwo, co potwierdza istnienie parafii.

15 IX 1497 r. w okolicach Łeby rozpułtał się potężny sztorm. Ogromne masy wody niosły ze sobą tak duże ilości

piasku, że ten zasypał ujście rzeki. Napierający nurt wody wyłobił nowe koryto na wschód od dotychczasowego, a miasto znalazło się na lewym brzegu rzeki. 11 I 1558 r. miasteczko nawiedził kolejny kataklizm. Trwająca kilka dni nawałnica niszczyła domy i wyrwała drzewa. Woda podtopiła zabudowania i osadziła w zagłębieniach naniesiony piasek morski. Łebianie „odkopali” miasto i pozostali w swoich domach. Następny, potężny sztorm 3 III 1570 r. dokonał ostatecznego zniszczenia zabudowy Starej Łeby. Podjęto wówczas decyzję o opuszczeniu miasta. Mieszkańcy rozebrali resztki swoich zabudowań i przenieśli się na nieco wyższe tereny, na prawym brzegu rzeki.

Kościół w Łebie

W latach 1360-62 z fundacji Krzyżaków na miejscu drewnianego kościółka wzniesiono świątynię, której patronem został św. Mikołaj. Obiekt zbudowano z cegieł gotyckich, murywanych na zaprawie wapiennej. Z tego okresu pochodzi przekaz o kulcie dorsza, którego srebrna figurka zajmowała centralne miejsce w świą-

Fragment ściany prezbiterium kościoła Starej Łeby (1924)

tyni, a jego wizerunek umieszczony był na kościelnym witrażu. Jedyną widoczną pamiątką po Starej Łebie jest fragment ściany prezbiterium kościoła Mikołaja w okolicach ul. Turystycznej.

Zdaniem większości historyków już w 1521 r. Łebę zdominowali ewangelicy, a świątynię katolicką zamieniono na kościół luterański. Katolicki kapłan opuścił miasto. Taki zapisek znaleźć można między innymi w opisie historii kościoła na stronie internetowej łebskiej parafii katolickiej. Odrębne zdanie w tym zakresie ma słupski historyk Zygmunt Szultka. Jego zdaniem nabożeństwa luterańskie dla Łebian odprawiano w Głównycach, a dopiero przed 1551 r. już na stałe w Łebie. Z Nowęcina koło Łeby pochodził pierwszy ewangelicki biskup kamieński Martin Weiher, który od 1533 r. studiował teologię na luterańskim Uniwersytecie w Wittenberdze, posłany tam przez swego ojca. Wyśłanie przez Klauza Weihera syna na uczelnię ewangelicką poddaje w wątpliwość tezy Z. Szultki.

Gdy kościół Mikołaja chylił się ku upadkowi, rozebrano go w 1590 ro-

ku, a cegły wykorzystano do wzniesienia nowej świątyni. Inwestorem było miasto, które przystąpiło do budowy na polecenie księcia pomorskiego Jana Fryderyka. Budowę zakończono w 1592 r. Nowy kościół służył ewangelikom przez 90 lat. W 1682 roku uległ spaleniowi podczas pożaru miasta. Wierni przejściowo korzystali z małej kapliczki, wzniesionej w 1586 r.

W latach 1683-84, na miejscu poprzedniego kościoła zbudowano kolejny. Budowę w dużej części sfinansował Nicolau Ernst Natzmer, właściciel dóbr w Nowęcinie. Ufundował on również wyposażenie kościoła, wieżę i dzwony. Budowę kierował Berthold Ramschen z Gdańska. Powstała świątynia nieco szersza i wyższa od poprzedniej, przykryta holenderską dachówką. Podział miejsc siedzących był uzależniony od statusu materialnego wiernych i trzeba je było sobie wykupić. Kobiety i mężczyźni siedzieli osobno, na prawo i lewo od osi kościoła. Rodzina kolatora* zasiadała w stallach z boku ołtarza, a zamożni obywatele z przodu. Im bardziej do tyłu, tym status majątkowy wiernych

Wnętrze kościoła (2024)

był niższy. Ówczesnemu burmistrzowi Georgowi Bunke nie przydzielono żadnego miejsca. Ten ofiarował 10 talarów i otrzymał miejsce stojące na emporze.

W 1685 roku wzniesiono kamienną wieżę, na której zawieszono dwa dzwony, odlane w gdańskiej ludwisarni przez mistrza Absolona Witstocaka. Na wieży zainstalowano zegar.

3 III 1761 r. kamienna wieża zawaliła się. Dwa lata później wzniesiono nową wieżę o konstrukcji szachulcowej. Niestety, nie udało się uratować kościelnego zegara, ufundowanego przez Nicolausa Ernsta von Natzmera oraz jego teściową – wdowę po Franzu von Weiherze. W 1791 r. mieszkaniec Łeby o nazwisku Mampe, ufundował pierwsze organy, które

Łebska parafia miała charakter dwujęzyczny – liturgicznym językiem był niemiecki i polski (kaszubski). Ostatnie nabożeństwo po kaszubsku zostało odprawione w 1850 r.

Duże zmiany w wyglądzie świątyni zaszły w 1860 r. Wtedy przeprowadzono generalny remont, dobudowano przedsionek z wejściem od zachodu, przed wieżą i odnowiono wnętrze kościoła. Wcześniej używano wejścia przez małe drzwi boczne w pobliżu ołtarza. Wejście do przedsionka znajdowało się z boku, a nie jak obecnie, wzdłuż osi nawy. Przy okazji tego remontu wymieniono wszystkie ławki. Służyły one do lat 70. XX w. Świątynia wzbogaciła się o nowy żyrandol, ufundowany przez Luisę Schröder z Lęborka. Na wiosnę następnego roku, cech szewców sfinansował odnowienie drugiego, istniejącego już żyrandola. Ze składek parafian zakupiono trzy dzwony, które ozdobiono napisami: „Chrystus twoim życiem”, „Bogu dzięki” i „Bój się Boga”. Dzwony te zawieszono w 1862 roku, po wybudowaniu nowej, szachulcowej wieży.

W 1912 roku przeprowadzono kolejny remont kościoła, połączony z montażem nowych organów, wybudowanych przez Eduarda Wittka z Elbląga. Rok później ściany wieży kościelnej obłożono blachą.

W 1924 r. parafia łebska skupiała 2100 ewangelików, organizacyjnie związany z nią był zbór filialny w Sarbsku skupiający 1600 luteran. W

umieszczono na emporze, usytuowanej wzdłuż południowej ściany świątyni. W 1833 roku Johann Christoph Szönbeck, pochodzący z Łeby bogaty kupiec z Bordeaux, sprowadził do kościoła organy, które zastąpiły stare.

roku 1932 liczba parafian wzrosła do 2300 (Łeba) i 1700 (Sarbsko).

30 kwietnia 1933 r. parafia świętowała 250-lecie kościoła. Na uroczystości przybył superintendent gene-

Uroczystość 250-lecia kościoła (1933)

ralny ks. Paul Kalmus ze Szczecina. Obecny był diecezjalny superintendent ks. Hermann Elgeti z Garczegorza oraz dr Arnold Kressmann, lęborski landrat (starosta).

W czasach faszystowskich duchownym przedłożono oświadczenia do podpisania, że nie będą działali na szkodę hitlerowskich „germanowierców”. Jednym z około 500 duchownych w Niemczech, który przeciwstawił się tej formie nacisku, był proboszcz ks. dr Gerd Müller-Alpermann. Swoje nieposłuszeństwo wobec dyktatury przypłacił aresztowaniem. W 1945 roku zaczęli napływać do Łeby katolicy, którzy

zaadaptowali na kaplicę salę sportową. Na ich zamówienie, słynny niemiecki malarz ekspresjonista – ewangelik Max Pechstein namalował obraz Matki Bożej Orędowniczki. Był to jedyny jego obraz o tematyce religijnej. Obraz, o wymiarach 100 x 200 cm, namalował na prześcieradle, farbami używanymi do znakowania skrzyń, beczek i do konserwacji łodzi. Obraz przedstawia Marię stojącą na kuli ziemskiej, zanurzonej w morskich falach. Pieniędźmi za namalowanie tego obrazu M. Pechstein opłacił powrót rodziny do Berlina. Madonna zdobiła północną ścianę tymczasowej kaplicy katolickiej.

W maju 1946 roku władze państwowe przekazały kościół wspólnocie katolickiej. Po niewielkich przeróbkach, 19 V 1946 r. poświęcono go Wniebowzięciu Najświętszej Marii

Kościół z 1683-84 r. (2024)

Panny. Kościół stoi wśród drzew na niewysokim, sztucznie usypanym pagórku. Z prawej strony przylega prostokątna zakrystia, która dawniej była kaplicą Weiherów, pochowano w niej Franza von Weiher.

Od zachodu usytuowana jest kwadratowa wieża zwieńczona miedzianym, barokowym hełmem z ośmioboczną latarnią i iglicą z krzyżem i chorągiewką wiatrowskazu. Okna o wykroju ostrołukowym wypełnione są witrażami. Do wschodniej elewacji zakrystii umocowane są płyty nagrobne.

Wnętrze świątyni pozostaje skromne.

Chrzcielnica z 1858 r.

Nawę przykrywa drewniany strop o przekroju trapezu. Barokowy ołtarz ocalał z poprzedniego kościoła. Na ścianie z lewej strony prezbiterium wisi obraz Madonny M. Pechsteina, natomiast z prawej strony – obraz z wizerunkiem św. Mikołaja. Z lewej strony nawy stoi drewniana chrzcielnica z 1858 r., wykonana przez Friedricha Lawrenza.

W nawie, przed prezbiterium zwiisa ze stropu figura anioła chrzcielnego z 1824 r. Anioł na złotej misie trzyma Pismo Święte, z okazji chrztu zniża się i przynosi dziecku białą szatkę, natomiast podczas ślubów dostarcza no-

wożeńcom obrączki. Nad wejściem znajduje się empora z organami. W

Anioł chrzcielny na tie empory boczne (1936)

czasach ewangelickich była jeszcze empora nad zachodnią częścią nawy. Aby uhonorować ewangelickiego artystę, autora obrazu Matki Bożej, przed kościołem ustawiono ławkę Pechsteina w kształcie palety malarzkiej. Obok świątyni stoi również obelisk, upamiętniający parafian poległych w czasie I wojny światowej. Ważnym elementem wyposażenia kościoła w czasach ewangelickich był trójmasztowy żaglowiec z 1870 r.,

Klipper подарowany w 2007 r.

który zaginął po 1945 roku. 5 czerwca 2007 r. ewangelik Siegfried Greinke ze Związku Łebian podarował do kościoła nowy model trójmasztowego klipra. Był on wyeksponowany nad chrzcielnicą.

**kolorator (łac. collator – „zbierający, znośzący, gromadzący, ofiarodawca”) – dawniej, patron kościoła bądź jego fundator.*

Duchowni luterkańscy

Ks. Zetzke (ok. 1525), pierwszy znany z nazwiska luterkański kaznodzieja w Starej Łebie; ks. Stephanus Tadde (ok. 1558), proboszcz Starej Łeby; ks. Urban Kotzke (ok. 1571), ostatni proboszcz w Starej Łebie, pierwszy proboszcz w Łebie; ks. Gregorius Bunk (1590), proboszcz; ks. Samuel Bunk (1636), proboszcz; ks. Andreas Neitzel / Neizelius (1652-98), proboszcz; ks. Daniel Cose / Cosa (1700-17), proboszcz; ks. Georg Pemian Pesarovius (1718-35), proboszcz; ks. Andreas Gregorius Scheer (1737-83), proboszcz; ks. Martin Georg Konstantin Magunna (1784-1831), proboszcz; ks.

Ratusz, plebania ewangelicka w l. 1868-1937 r.

Ernst Johann Heinrich Häfner (1833-37), proboszcz; ks. Christian Bechthold (1838-50), proboszcz; ks.

Heinrich Wilhelm Sietz (1851-70); ks. Johannes Karl Zimmermann (1869-71), kaznodzieja pomocniczy; ks. Hermann Christian Friedrich Stuht (1871-84), proboszcz; ks. Friedrich Wilhelm Louis Cyrus (1884-1914), proboszcz; ks. Ernst Mahlendorf (1914-30), proboszcz; ks. dr Gerd Müller-Alpermann (1930-37), proboszcz; ks. Heinrich Puttkammer (1937-39), wikariusz; ks. Kurt Scheunemann (1939-40), wikariusz; ks. Heinrich Lange (1940-41), proboszcz, powołany do służby wojskowej; ks. Kurt Benno Trowitsch (1941-45), zastępstwo, 1915-46 proboszcz Degendorf

Plebania ewangelicka w l. 1937-1946 (2024)

(Charbrowo); ks. Werner Benken-dorff (1941-45), zastępstwo, proboszcz Zackenzin (Ciekocino); ks. Willy Haack (1941-45), zastępstwo, 1931-46 proboszcz Lauenburg (Łębork); ks. superintendent Benicken (1945-46), uchodźca z Prus Wschodnich, w sierpniu 1945 r. udzielił ostatniego ewangelickiego ślubu kościelnego, a 14 IV 1946 r. ostatniej konfirmacji; Bernard Zieliński (1945-58), kantor, kaznodzieja świecki.

Cmentarze ewangelickie

Do końca XIX w. miejscem grzebalnym był teren przykościelny. W 1931 r. został on oczyszczony i uporządkowany. Zachowały się cztery płyty nagrobne zamocowane na wschodniej ścianie kościoła.

W dawnej kaplicy, obecnie zakrystii, w posadzce znajduje się płyta nagrobna z herbami rodów Weyherów i von Krokowskich oraz inskrypcjami upamiętniającymi zmarłego 15 VII 1677 r. starostę Franza von Weihera.

Kolejny cmentarz ewangelicki znajdował się przy dzisiejszej ulicy Parkowej. Był on niewielkich rozmiarów i już w początkach XX w. brakowało wolnych miejsc do chowania zmarłych. Całkowicie zaniechano na nim pochówków po roku 1945.

Miejsce po tej nekropolii zostało upamiętnione; 23 V 1993 r. dokonano poświęcenia kamienia upamiętniającego zmarłych ewangelików. Informuje o tym stosowny napis w języku polskim, niemieckim i kaszubskim.

Na terenie dawnej nekropolii zachował się kamienny murek, który wyznaczał teren cmentarza, a w jego obrębie pozostałości żeliwnych ogrodzeń, które wrosły już w drzewa. Odnaleźć można również poprzewracane kamienne elementy nagrobne, zniszczone podstawy pod krzyż czy fragmenty nagrobków częściowo zakopane w ziemi.

Na terenie dzisiejszego miasta istniały jeszcze dwa cmentarze. Przy ul. Ku Rąbce zachowały się pozostałości dziewiętnastowiecznego cmentarza

wsi Rąbka (niem. Rumbke) z trójjęzyczną tablicą upamiętniającą parafię ewangelicką. Z początków XX w. pochodzi cmentarz przy ul. Nowościńskiej z kaplicą przedpogrzebową z 1910 lub 1911 r.

Maksymilian Nitschke (*17 XI 1865

Rusowo - † 22 III 1946 Perleberg); przedsiębiorca, aktywny członek NSDAP; syn pastora, uczeń gimnazjów w Kołobrzegu i Słupsku, służba wojskowa w jednostce żandarmierii w Chełmnie;

1894 ślub z łebianką Luizą Herminą Marie Fick (*21 II 1877 Łeba - † 15 I 1949 Lubeka), mieli syna i 4 córki; 1891-99 administrator majątku w Nowęcinnie, inicjator i organizator zadrzewiania wydm i miasta; 1894 założyciel spółdzielni mleczarskiej; autor licznych artykułów promujących budowę linii kolejowej do Łeby, m.in. chciał umożliwić przyjazdy kolejowe turystom ze Śląska; radny miejski i parafialny; pomysłodawca budowy dzielnicy willowej, 1903 szef zarządu Tow. Budownictwa Willowego; właściciel hotelu, majątku Sarbsk, dzierżawca restauracji dworcowej, właściciel sklepu kolonialnego, domu na wynajem, Domu Kuracyjnego i wielu innych nieruchomości; dzierżawca jeziora Sarbsko i właściciel kilkuset hektarów gruntów rolnych w

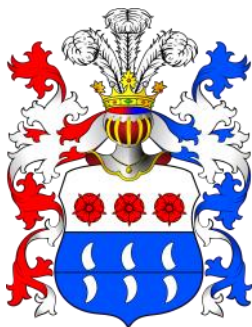
różnych miejscach; 1916 nabył majątek Szczenurze; 1928 założyciel Pomorskiej Szkoły Szybowcowej na wydmach; wydawca wielu widokówek, folderów i przewodników; 28 I 1945 wyjechał z Łeby.

ks. Heinrich Wilhelm Sietz (*31 XII 1811 Sycowa Huta - † 14 VII 1870 Łeba), uczeń Gimnazjum w Chojnicach, studia teologiczne w Greifswal-

dzie, od 9 VII 1851 do śmierci proboszcz w Łebie; XI 1851 ślub z Wilhelminą zd. Votz, ośmioro dzieci, z których tylko czworo go przeżyło; pochowany w Łebie; 1868 odkupił od piekarza, nazwiskiem Riskowsky, duży dom przy głównej ulicy z przeznaczeniem na plebanię, obecnie w budynku przy ul. Kościuszki 90 znajduje się Urząd Miejski.

bp Martin Weiher (*1512 Nowęcín -

† 8 VI 1556 Koszalin), duchowny ewangelicki, biskup kamieński; pochodził z rycerskiego rodu Wejherów herbu Skarżyna; syn Klause Weihera (*1475 - † 1540), wójta

Łeby i zarządcy księżęcej domeny słupskiej oraz Zofii zd. von Ramel z Wytowna; kształcił się w szkole partykularnej w Słupsku; 1527 święcenia kapłańskie w diecezji włocławskiej; 1 III 1534 - VIII 1541 studia w Wittenberdze, domownik u Marcina Lutra, uczęszczał na wykłady Filipa Melanchtona; studia na uniwersytecie w Ingolstadt, po śmierci ojca dziedzic Łeby; studia w Bolonii; 1542 po powrocie na Pomorze przyjął formalnie luteranizm; 1547 doktorat teologii w Greifswaldzie; 1548 kanonik i kantor kapituły katedralnej w Kamieniu Pomorskim; służba dyplomaty na dworze książąt pomorskich, udział w negocjacjach z Karolem V podczas I wojny szmalkaldzkiej; 2 VIII 1549 wybrany przez kamieńską kapitułę katedralną na biskupa; pomimo, że stanął nominalnie na czele duchowieństwa Pomorskiego Kościoła Ewangelickiego 6 X 1551 roku otrzymał bullę od papieża Juliusza III; pochowany w Karlinie, później szczątki przeniesiono do Pucka.

Jan Wild

Śniadanie dla kobiet

12.10.2024 (sobota)
godz. 10.00

☸ **Co nam daje radość? A co przeraża? Biblijne refleksje o nadziei...**

prowadzący: dr Iwona Baraniec - teolog, biblista, zawodowo związana z Fundacją Światowej Federacji Luterkańskiej kierująca programem na rzecz uchodźców z Ukrainy

☸ **Warsztaty - malowanie kamieni**

prowadzący: Anna Szubert (PEA Słupsk)

zgłoszenia: do 06.10.2024

**Parafia Ewangelicko -
Augsburska w Toruniu**

torun@luteranie.pl
(56) 622 31 54

koszt: 90 złotych
(śniadanie, obiad i warsztaty)

Prośby modlitewne

W Informatorze Parafialnym na stałe zagościła rubryka z propozycjami tematów do modlitwy, które dotyczą życia naszych parafii. To wsparcie, którego potrzebują nie tylko duchowni i rady parafialne, ale cała wspólnota parafii, czyli wszyscy jej członkowie - od najmłodszych do najstarszych.

Prośby i dziękczynienia modlitewne:

- o wiernych i duchownych Kościoła Ewangelickiego w Polsce;
- o wszystkie parafie ewangelickie w Polsce;
- o rady parafialne, o wszystkich zaangażowanych w różne działania Kościoła i parafii;
- o prześladowanych chrześcijan w różnych krajach świata;
- o powołania do służby w Kościele;
- o chorych, samotnych, opuszczonych i o wszystkich, którzy przeżywają trudne momenty swojego życia;
- o wszystkie prowadzone przez naszą Parafię inicjatywy duszpasterskie i projekty społeczne;
- uczniów, nauczycieli i wszystkich pracowników szkół;
- o pierwszoklasistów szkół podstawowych i średnich;
- o naszych seniorów i seniorki;
- o uczestników Szkółek Niedzielnych i Szkółkowców
- o nasze rodziny i bliskich;
- o pokój na świecie;
- o czystość i uczciwość w zwiastowaniu Ewangelii;
- o tych, którzy podejmują życiowe decyzje;
- o osoby wstępujące w związku małżeński
- o poczucie odpowiedzialności za kościół;
- o tych, którzy doświadczają przemocy;
- o dzieło Diakonii w Kościele i na świecie;
- o dzieło misji i ewangelizacji oraz o ruch ekumeniczny;
- o poszukujących pracy i borykających się z bezrobociem;
- o tych, którzy walczą z nałogami;
- o materialne zabezpieczenie działalności parafii;

Humor z befką

Po paru dniach dryfowania arki po wodach potopu Noe mówi: *Idę łowić ryby!* Zabiera wędkę idzie na rufę łowić. Nie minęło wiele czasu i Noe wraca ze smutną miną trzymając z jednej strony pod pachą pięciokilowego karpia a pod drugą metrowego szczupaka. *Po takim połowie powinieneś się cieszyć, a nie mieć smutną minę* – mówi do niego jego syn. *Jak mam nie być smutny, kiedy na arkę zabrałem tylko dwa robaki* – odpowiada Noe.

Wielki niemiecki pisarz Friedrich Schiller (1759-1805) jako młody człowiek grał na harfie. Sąsiadowi z pokoju obok nie podobała się ta muzyka. Zwrócił mu więc uwagę w następujący sposób: *Panie Schiller, gra Pan jak król Dawid – tylko nie tak dobrze.* Schiller na to: *Pan mówi jak król Salomon – tylko nie tak mądrze.*

Na lekcji religii uczniowie powtarzają historię Rut. Katecheta pyta: *Rut mówi do swojej teściowej – dokądkolwiek pójdziesz ja pójdę z tobą... Jaki można z tego wyciągnąć wniosek?* Weronika na to: *Że nie ufała swojej teściowej!?*

Dlaczego tekst Dekalogu jest taki krótki, zwięzły i zrozumiały? Dlatego, że powstał bez udziału specjalnej komisji ekspertów.

Charles de Gaulle

Wybrał: ks. W. Froehlich

O tym, co za nami

Festyn rodzinny na zakończenie Roku Szkolnego

29 czerwca na terenie Słupskiego Centrum Diakonii i Dialogu odbył się

(tymi rozpoczynającymi wakacje, ale także z młodszymi) spotkała się w parafialnym ogrodzie gdzie można było posilić się grillowanymi kiełbaskami, sałatkami przygotowanymi przez nasze parafianki, ciastem i owocami. Dla dzieci niezawodne były bańki mydlane i zabawy z kolorową chustą. Dzięki Pani Agnieszce chętni mogli zrobić sobie zdjęcie na motocyklu.

festyn parafialny na zakończenie roku szkolnego 2023/2024. Kilkunastoo-sobowa grupa parafian z dziećmi

Spotkanie ws. cmentarza w Machowinie

Gmina Ustka wystąpiła do naszej Parafii z pismem o wyrażenie opinii na temat cmentarza w Machowinie w związku z planami przekształcenia go z cmentarza ewangelickiego (jak figuruje w rejestrze zabytków) na cmentarz komunalny. W tej sprawie proboszcz Parafii ks. Wojciech Froehlich, kurator Jan Wild oraz Lidia Brzezińska odbyli spotkanie z wójtem gminy Ustka Rafałem Kononem, podczas którego przedstawili opinię Parafii na temat przekształce-

nia cmentarza. W skierowanym do Urzędu Gminy piśmie została przedstawiona propozycja Parafii odnośnie nazwy „Cmentarz ewangelicki - obec-

nie ekumeniczny w zarządzie komunalnym”, oraz propozycję zwolnienia mieszkańców Machowina i jednocześnie członków PEA w Słupsku z opłaty tzw. pokładnego. W odpowiedzi Urząd Gminy przekazał, że propozycja nazwy cmentarza przedstawiona przez Parafię zostanie przedstawiona Radzie Gminy. Propozycja zwolnienia z opłat została rozpatrzona negatywnie.

Pogrzeb śp. Chrysty Choitz

3 lipca br. w kościele w Damnie odbył się pogrzeb śp. Krysty Choitz, która zmarła 30.06.2024 r. Po nabożeństwie pogrzebowym zmarła została pochowana na miejscowym cmentarzu.

Marsz Pokoju w Lęborku

18 lipca w ramach Lęborskich Dni Jakubowych odbył się tradycyjny Marsz Pokoju, który zawsze rozpoczyna się przy pomniku poświęconym byłym i obecnym mieszkańcom Lęborka zlokalizowanym przy naszej kaplicy (ul. Wojska Polskiego). W Marszu wzięli udział duchowni 3 wyznań chrześcijańskich (ewangelickiego, katolic-

kiego i grecko-katolickiego). W marszy udział wzięli także władarze miasta i powiatu oraz zespoły ludowe w tym zespół „Równica” z Ustronia, w którym śpiewa i tańczy wielu ewangelików. Po Marszu odbyło się wspólne nabożeństwo w sanktuarium Św. Jakuba, które poprowadził ks. Oleh Hrytsiv według liturgii grekokatolickiej. Pozostali duchowni ks. Wojciech Froehlich oraz nowy proboszcz sanktuarium o. Damian Besarab włączyli się do modlitwy i podzielili się krótkimi refleksjami biblijnymi.

Zapraszamy wszystkich uczniów do udziału w Ogólnopolskim Konkursie Biblijnym Sola Scriptura 2024/2025. Poniżej informacje odnośnie zakresu obowiązujących tekstów biblijnych oraz tematów konkursu plastycznego. Obowiązujący tekst z Biblii Ekumenicznej. Życzymy błogostawieństwa w przygotowaniach.

Ogólnopolski Konkurs Biblijny

„SOLA SCRIPTURA 2024/2025”

Wyznanie wiary Eliasza, Elizeusza i Amosa

I etap (szkolny/parafialny)

4-10.11.2024 r.

I grupa, II grupa, III grupa

- 1 Krl 16,29-22,54

2 Krl 1-2

II etap (rejonowy/diecezjalny)

11.01.2025 r.

I grupa, II grupa, III grupa

- 1 Krl 16,29-22,54

2 Krl 1-2

dotatkowo 2 Krl 3-13

III etap (finał ogólnopolski)

22.03.2025 r.

I grupa, II grupa, III grupa

- 1 Krl 16,29-22,54

2 Krl 1-2

2 Krl 3-13

dotatkowo Księga Amosa

Konkurs rozgrywany jest w trzech grupach wiekowych:

I grupa - kl. IV-VI szkoły podstawowej, II grupa - kl. VII-VIII szkoły podstawowej, III grupa - szkoły ponadpodstawowe

Tekstem źródłowym w konkursie pisemnym jest BIBLIA EKUMENICZNA wydana przez Towarzystwo Biblijne w Polsce 2017.

Konkurs plastyczny

Uczestnicy - kl. I-III szkoły podstawowej, temat - **Cuda Elizeusza (wybrane)**,

szczegóły: www.zwiastun.pl/ogolnopolski-konkurs-biblijny/

format i technika - A4, technika: wyklejanka ze sznurka, nici, wełny

Organizatorzy: Wydawnictwo Augustana, Generalny Wizytator Nauczania Kościelnego

Tematy do konkursu plastycznego

uczniowie mogą wybrać z listy poniżej:

1. Cudowna moc Elizeusza - 2 Krl 4, 1- 7
2. Elizeusz i Szumanitka - 2 Krl 4, 8-17
3. Zatrute jedzenie - 2 Krl 4, 38-41
4. Rozmnożenie chleba - 2 Krl 4, 42- 44
5. Uzdrawienie Naamana - 2 Krl 5, 1-19
6. Zagubiona siekiera - 2 Krl 6, 1-7

Evangelisch-Lutherische
Kirche in Norddeutschland

Friede sei #mitdir

Kirchentag Greifswald
20.-21. September 2024

anlässlich von 75 Jahre Deutscher Evangelischer Kirchentag

<http://75-jahre-kirchentag.info>

KALENDARZ I WYKAZ OFIAR OGÓLNOKOŚCIELNYCH

1. Fundusz Socjalny (sty.): 165,00 zł
2. Fundusz Stypendialny (luty): 337,00 zł
3. Diakonia Polska (1. n. pas.): 298,00 zł
4. Fundusz Bratniej Pomocy im Gustawa Adolfa: 3230,00 zł
5. Skarbonka Diakonijna: 982,10 zł
6. Ofiara żniwna na Domy Opieki: 0,00 zł
7. Fundusz Ewangelizacyjno-Misyjny: 0,00 zł
8. ofiara na diasporę: 0,00 zł

13 godzin warsztatów
+ koncert finałowy

koszt 250 zł

Brian Fentress

ZAPISY:
Aleksandra Cybuła
a.cybuła@sok.slupsk.pl
+48 603 767 393

Warsztaty Gospel

12-13 października 2024
OT Rondo, ul. M. Niedziałkowskiego 5a

liczba miejsc ograniczona

Koncert Finałowy - 13 października 2024, 18:00, wstęp wolny
Uczestnicy Warsztatów + Brian Fentress
Zespół muzyczny: Przemysław Sysojew-Osiński, Maciej Młociński, Łukasz Łapiński
Kościół Ewangelicko-Augsburski w Słupsku, ul. Słowackiego 40

 Słupsk

**PRZYKŁADOWE, MINIMALNE KWOTY SKŁADKI PARAFIAL-
NEJ W ZALEŻNOŚCI OD DOCHODU DANEJ OSOBY**

Dochód miesięczny	Składka miesięczna	Składka roczna
1 000,00 zł	10,00 zł	120,00 zł
1 300,00 zł	13,00 zł	156,00 zł
1 600,00 zł	16,00 zł	192,00 zł
2 000,00 zł	20,00 zł	240,00 zł
2 500,00 zł	25,00 zł	300,00 zł
3 000,00 zł	30,00 zł	360,00 zł
3 500,00 zł	35,00 zł	420,00 zł
4 000,00 zł	40,00 zł	480,00 zł
4 500,00 zł	45,00 zł	540,00 zł
5 000,00 zł	50,00 zł	600,00 zł
5 500,00 zł	55,00 zł	660,00 zł
6 000,00 zł	60,00 zł	720,00 zł
6 500,00 zł	65,00 zł	780,00 zł
7 000,00 zł	70,00 zł	840,00 zł
10 000,00 zł	100,00 zł	1 200,00 zł
12 000,00 zł	120,00 zł	1440,00 zł
15 000,00 zł	150,00 zł	1800,00 zł
17 000,00 zł	170,00 zł	2040,00 zł
20 000,00 zł	200,00 zł	2400,00 zł

SERDECZNIE DZIĘKUJEMY ZA WSZELKIE DAROWIZNY ZŁOŻONE NA RZECZ PARAFII! ZACHĘCAMY DO REGULARNEGO OPŁACANIA SKŁADKI KOŚCIELNEJ

Składkę można opłacać w kancelarii parafialnej lub przelewać na konto parafialne z dopiskiem darowizna - składka kościelna rok imię i nazwisko (pozwoli to na odliczenie wpłaconej kwoty od podatku):

25160014621816836860000001

Dla innych darowizn obowiązują te same konta. Poniżej przedstawiamy wyciąg z regulaminu parafialnego dotyczący zasad opłacania składek kościelnych. Jednocześnie przypominamy, że pełnoprawny udział np. w wyborach do rady parafialnej lub jakichkolwiek głosowaniach podczas zgromadzeń parafialnych mają osoby, które znajdują się na liście parafialnej, czyli są członkami parafii pod względem formalnym, na co składa się również opłacenie składki kościelnej. Zachęcamy państwa do cyklicznych wpłat, które można realizować np. przez stałe, miesięczne zlecenia bankowe, rozkładając roczną należność na 12 mniejszych kwot (np. w przypadku, gdy miesięczne wynagrodzenie wynosi 2400 netto, to roczna składka kościelna wynosi 288 zł. Kwotę dzielimy przez 12, co daje nam miesięcznie 24 zł. W swoim banku dokonujemy zlecenia miesięcznej dyspozycji kwoty w wysokości 24 zł na konto bankowe parafii).

SKŁADKA KOŚCIELNA - Regulamin Parafialny Kościoła Ewangelicko - Augsburskiego w Rzeczypospolitej Polskiej ZASADY OGÓLNE

§ 7

1. Każdy członek Parafii, który został potwierdzony i ukończył 18 lat, zobowiązany jest do płacenia składek parafialnych. Składki te powinny wynosić **co najmniej 1%** jego dochodu.

2. W uzasadnionych przypadkach Rada Parafialna może zwolnić od tego obowiązku pojedynczych parafian bądź też określone grupy społeczne np. uczniów, studentów, bezrobotnych, czy też rodziny przeżywające okresowe trudności finansowe. W uchwale dotyczącej zwolnienia powinien być określony czas trwania tego zwolnienia.

PLAN NABOŻEŃSTW NA WRZESIEŃ-PAŹDZIERNIK 2024

DZIEŃ	SŁUPSK D	SŁUPSK PL	LĘBORK	GARDNA
01.09 Rozpoczęcie roku szkolnego		10.30 		Nabożeństwa w j. niemieckim odbywają się w kościołach w Słupsku wg. planu
08.09 15. po Trójcy Św.		10.30 	8.30	
15.09 16. po Trójcy Św.		10.30 		
22.09 17. po Trójcy Św.		10.30 	8.30	
29.09 18. po Trójcy Św.		17.00 		
06.10 Święto Żniw	12.00 	10.30 		
13.10 20. po Trójcy Św.		10.30 	8.30	
20.10 21. po Trójcy		10.30 		
27.10 22. po Trójcy		10.30 	8.30	
31.10 Święto Reformacji		17.00		
03.11 23 po Trójcy Św.		10.30 		

ZAPLANOWANE WYDARZENIA

DATA	GODZ.	WYDARZENIE	MIEJSCE
02.09	17.00	Spotkanie ws. lekcji religii	SCDiD
11.09	19.00	Koncert Muzyczne wieczory	kościół
13.09	17.00	Spotkanie kobiet - Kobiety w akcji	SCDiD
27-29.09		Wyjazd młodzieżowy do Niemiec	Brüssow
12.10		Śniadanie dla kobiet	Toruń